

Nr 131.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare; given Stockholms slott den 24 februari 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anför efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet följande:

I punkt 9 under elfte huvudtiteln av den till innevarande års riksdag avlatna propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1922 *Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 115 häft. (Nr 131.)* 1

har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kunde bliva förelagd riksdagen, till beredande av dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare å tilläggsstat för år 1922 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 1,700,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i punkt 39 under elfte huvudtiteln i den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bliva riksdagen förelagd, för enahanda ändamål å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 850,000 kronor.

På min föredragning har Kungl. Maj:t förut i dag beslutat för riksdagen framlägga förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, med vilka jämställts vissa andra grupper av pensionärer och understödstagare. Därvid har emellertid såsom hittills undantag gjorts för avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare.

Jag anhåller nu att få anmäla frågan om beredande av dyrtidstillägg dels för år 1922, dels ock för tiden 1 januari—30 juni 1923 åt sist omnämnda grupp av pensionärer och understödstagare, därvid jag till en början torde få lämna en redogörelse för vad i nämnda hänseende hittills från statens sida vidtagits.

1917 års
riksdag.

Sedan 1916 års riksdag i skrivelse den 8 juni 1916, nr 238, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vad mån någon höjning av pensionsbeloppen för sådana pensionstagare, som uppbure låga pensioner och styrkte sig vara i behövande omständigheter, kunde anses av rådande förhållanden betingad, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning, förelade Kungl. Maj:t riksdagen, efter av löneregleringskommittén verkställd utredning, sådant förslag genom proposition den 16 april 1917, nr 264, angående krigstidshjälp under år 1917 åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst. På av löneregleringskommittén anförda grunder undantogs därvid från krigstidshjälp pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, och ber jag att i detta sammanhang få återgiva vad löneregleringskommittén härutinnan i sitt i ärendet avgivna utlåtande yttrade:

»Underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa är mera att anse såsom ett tillskott till livsuppehållet än såsom en pension i vanlig mening. Anledningen härtill är klar. Den tjänstgöring de indelta soldaterna fullgjort har, såsom i Kungl. Maj:ts proposition nr 188 till 1914 års senare riksdag framhållits, i allmänhet ej upptagit dem större del av året än att de kunnat ägna sig åt annan verksamhet, och de kunna därför näppeligen på grund av sin tjänstgöring anses berättigade till en verklig pension, tillräcklig för deras uppehälle vid avgången ur tjänsten.

Båtsmännen hava i avseende på anställning och avlöningsförmåner varit väsentligen likställda med arméns indelta soldater. De hava i medeltal tjänstgjort endast fyra månader om året. Att bereda dem vid uppnådd föreskriven levnads- och tjänstålder pension i egentlig mening torde därför icke hava varit av statsmakterna avsett.

Härtill kommer, att flertalet av ifrågavarande underhållstagare uppburit den huvudsakliga ersättningen för sin tjänstgöring vid armén och flottan icke av staten utan av vederbörande rust- och rotehållare och att deras anställning i huvudsak vilat på avtal mellan dem samt rust- och rotehållarna.

Vid nu anförda förhållanden och på grund därav att riksdagen så nyss som år 1914 beviljat underhållstagare av dessa kategorier ävensom f. d. marinsoldater en väsentlig höjning i understöden, anser sig kommittén i detta sammanhang icke hava anledning att räkna med nämnda avskedade manskap vid armén och marinen.»

1917 års riksdag beviljade emellertid i anledning av en i ämnet väckt motion ett anslag för krigstidshjälp åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1917 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver; och beslöt riksdagen, att krigstidshjälpen skulle under visst angivet villkor utgå med ett belopp av 50 kronor till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare, eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus.

I proposition den 18 januari 1918, nr 12, äskade Kungl. Maj:t ^{1918 års lag-} anslag för beredande under år 1918 av krigstidstillägg åt ifrågavarande ^{tima riksdag.} f. d. befattningshavare, vilka vid ingången av år 1918 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, och föreslog Kungl. Maj:t, bland annat, att krigstidstillägget skulle till envar av ifrågavarande f. d. krigsmän utgå med ett belopp av 75 kronor.

I enlighet med av vederbörande särskilda utskott gjord hemställan beslöt riksdagen höja krigstidstillägget från 75 till 100 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t sedermera i en till 1918 års urtima riksdag ^{1918 års ur-} den 25 oktober 1918 avlåten proposition, nr 4, gjort framställning om ^{tima riksdag.}

medel för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1918 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, samt föreslagit, att det extra krigstidstillägget skulle till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd berättigad f. d. befattningshavare, som varit i livet vid juli månads ingång, utgå med ett belopp av 50 kronor, beslöt 1918 års urtima riksdag, i enlighet med därom av vederbörande särskilda utskott gjord hemställan, att det för envar av ifrågavarande f. d. krigsmän för senare halvåret 1918 avsedda beloppet skulle höjas från 50 till 75 kronor.

Det sammanlagda beloppet av krigstidstillägg och extra krigstidstillägg för år 1918 till envar av ifrågavarande f. d. krigsmän uppgick sålunda till 175 kronor.

1919 års
riksdag.

I proposition den 14 mars 1919, nr 228, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för beredande av dyrtidstillägg åt ifrågavarande f. d. befattningshavare, vilka vid ingången av år 1919 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, anvisa visst anslag ävensom förklara, att dyrtidstillägget skulle utgå med ett belopp av 175 kronor; och blev sistnämnda proposition av riksdagen bifallen (riksdagens skrivelse nr 259 år 1919).

1920 års
riksdag.

I proposition den 5 mars 1920, nr 267, angående dyrtidstillägg för år 1920 åt ifrågavarande f. d. befattningshavare föreslog Kungl. Maj:t, att dyrtidstillägget skulle utgå med 175 kronor.

I skrivelse den 17 juni 1920, nr 433, meddelade riksdagen, att riksdagen i samband med propositionen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion, däri bland annat hemställts, att ifrågavarande dyrtidstillägg måtte höjas till 225 kronor. Då riksdagen, såsom av andra riksdagens skrivelser framginge, beslutit en icke oväsentlig höjning av de av Kungl. Maj:t föreslagna dyrtidstilläggen, finge enligt riksdagens mening en ökning även av här ifrågavarande dyrtidstillägg anses motiverad; och beslöt riksdagen, att dyrtidstillägget skulle höjas till 200 kronor.

1921 års
riksdag.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition den 18 mars 1921, nr 329, anvisade sistnämnda års riksdag (riksdagens skrivelse nr 293) för beredande av dyrtidstillägg för år 1921 åt pensionerade båtsmän och marin-

soldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1921 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å tilläggsstat för år 1921 under elfte huvudtiteln ett förslagsanslag å 1,700,000 kronor; och förklarade riksdagen därvid, att dyrtidstillägget skulle till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 200 kronor, varjämte riksdagen medgav, att dyrtidstillägget finge till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Kungörelse i ämnet utfärdades den 29 juni 1921 (nr 347).

Vad angår dyrtidstilläggen åt ifrågavarande pensionärer för år 1922 och första halvåret 1923 uppkommer i första hand frågan om storleken av samma dyrtidstillägg. För bedömande av denna fråga ber jag att få hänvisa till följande tabell, vilken för åren 1917—1921 lämnar en jämförelse mellan, å ena sidan, levnadskostnadernas höjd utöver 1914 års nivå, samt, å andra sidan, beloppet av ifrågavarande pensionärens dyrtidstillägg:

*Departements-
chefen.*

	1917	1918	1919	1920	1921
Levnadskostnadsstegringen i medeltal ...	52	114	161.5	168.7	146.7
Dyrtidstillägg	50	175	175	200	200

För år 1922 har talet för levnadskostnadsstegringen i medeltal beräknats till 105, en siffra, som enligt vad tabellen utvisar understiger motsvarande siffra för år 1918. Dessutom vill jag erinra, att grunderna för de allmänna dyrtidstilläggen genom beslut vid 1921 års riksdag undergått viss beskäring. Med hänsyn härtill och då en fortsatt sänkning av levnadskostnaderna torde vara att emotse, anser jag mig böra föreslå, att dyrtidstilläggen till nu ifrågavarande pensionärer bestämmas att utgå med ett belopp för varje understödstagare av 150 kronor för år 1922 samt 75 kronor för första halvåret 1923.

I övrigt torde samma föreskrifter, som förut uppställts för åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg, alltjämt böra gälla.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 131.

Kostnaderna för de dyrtidstillägg, varom nu är fråga, skulle, med den av mig föreslagna sänkningen av dyrtidstilläggen, belöpa sig till för år 1922 1,275,000 kronor och för tiden 1 januari—30 juni 1923 i avrundat tal 640,000 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

dels

a) för beredande av dyrtidstillägg för år 1922 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanhuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1922 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å *tilläggsstat* för år 1922 under elfte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* å 1,275,000 kronor;

b) förklara, att dyrtidstillägget till varje dylik vid 1922 års ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare skall utgå med ett belopp av 150 kronor; samt

c) medgiva, att dyrtidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under år 1922 avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

dels ock

a) för beredande av dyrtidstillägg för tiden 1 januari—30 juni 1923 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1923 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* å 640,000 kronor;

b) förklara, att dyrtidstillägget till varje dylik vid 1923 års ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare skall utgå med ett belopp av 75 kronor; samt

c) medgiva, att dyrtidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under tiden 1 januari—30 juni 1923 avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. E. Brimberg.
